

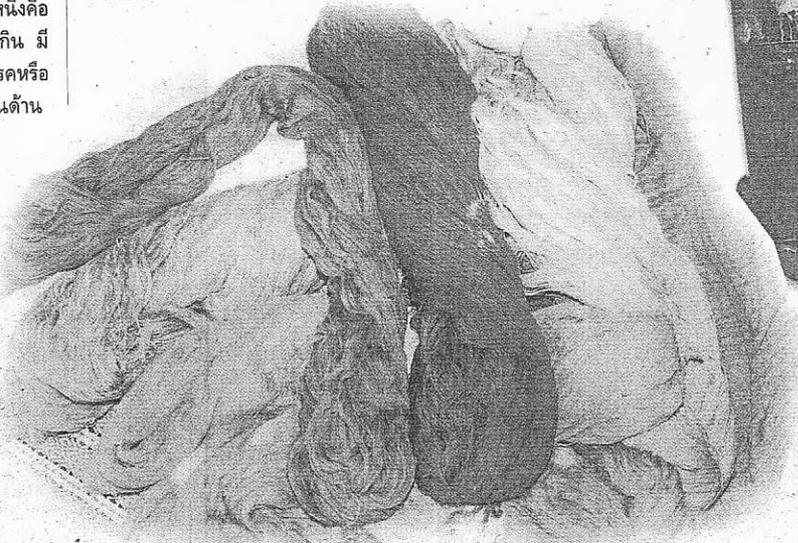
อัจฉรา สุขสมบูรณ์

ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ของกลุ่มแม่บ้าน หนองแวง จ.ขอนแก่น

สำหรับความรู้และวิธีการย้อมสีผ้าฝ้ายด้วย
วัสดุธรรมชาติได้รับการถ่ายทอดมาจาก
บรรพบุรุษ ยกตัวอย่าง เช่น ขมิ้นชัน ใช้ส่วน
ของหัวจะให้สีเหลือง ขนุน ใช้แก่นให้สี
เหลือง คำฝอย ใช้ส่วนของดอกให้สีเหลือง ขี้
เหล็ก ใช้แก่นให้สีเหลืองเข้ม มะม่วง ขี้
เปลือกให้สีเขียว

ขั้นตอนการย้อมสี

“...ก ารที่มารวมกลุ่มจะเป็นกลุ่ม
เกษตรกรหรือประมงหรือ
ชลประทานในรูปสหกรณ์ ในรูปกลุ่ม ในรูป
ได้ก็ตามนั้น จะต้องมัจจุดประสงค์ แล้วก็จุด
ประสงค์ของแต่ละคนต้องแบ่งดูว่ามีส่วน
อย่างไรในชีวิตของเกษตรกรหรือของคนทุก
คน เราต้องแบ่งเป็นสามส่วน ส่วนที่หนึ่งคือ
ความเป็นอยู่ประจำวันให้มีอาหารการกิน มี
ใส่แล้วก็มีที่อยู่อาศัย มียารักษาโรคหรือ
หมายความว่าปัจจัยที่ทุกคนต้องมี ในด้าน
อาชีพของเกษตรกรต้องมีการเพาะ
ปลูก ในข้อที่สองนี้ การเพาะปลูก
หรือการทำมาหากินนี้ต้องอาศัย
หลักวิชา หลักวิชาตั้งแต่พืชพันธุ์
โตที่สมควร วิธีการใช้ปุ๋ย ใช้
เครื่องทุ่นแรงคือวิชาการนั่นเอง
ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งของชีวิต ส่วน
อีกอันหนึ่งก็คือ เมื่อทำผลผลิต
แล้วต้องสามารถที่จะให้ผลผลิต
นั้นเป็นประโยชน์ทั้งด้าน
บริโภคของตนเองและทั้งในด้าน
การค้าขาย เพื่อจะได้เงินมาบำรุง

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองแวง กับผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ

สีเส้นใยฝ้ายภายหลัง
จากการย้อมแล้ว
นำมาทอเป็นผืน

ชีวิตของตน ทั้งสาม
ส่วนนี้จึงสัมพันธ์กัน
สำหรับทุกคน สามส่วน
นี้เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด
แต่ละคนจะต้องทำมา
หากิน แต่ละคนก็จะ
ต้องมีรายได้เพื่อที่จะ
เลี้ยงตัวเองและครอบครัว การที่เกษตรกร
รวมกลุ่มกันเข้ามาก็จะ
ทำให้สามารถบรรลุถึง
จุดประสงค์นี้ได้โดย
ดี...”

พระบรมราโชวาท
ของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่

9) ที่พระราชทานแก่คณะกรรมการผู้แทน
สถาบันเกษตรกรระดับชาติในโอกาสเข้าเฝ้าฯ
บริเวณนาสาธิตสวนจิตรลดา เหตุที่ต้องอยู่
เชิญพระบรมราโชวาทดังกล่าวมาอ้างถึงนั้นก็
เนื่องจากเห็นว่าข้อความนี้จะเป็ประโยชน์ต่อ
เกษตรกร คอยกระตุ้นเตือนให้เห็นความ
สำคัญและความจำเป็นในการรวมกลุ่มเพื่อ
สร้างความเข้มแข็งและพัฒนาให้มีชีวิตความ
เป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เช่นเดียวกับความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกรบ้านหนองแวง ตั้งอยู่เลขที่ 54 หมู่
7 บ้านหนองแวง ตำบลโนนสะอาด อำเภอ
หนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ที่เคยได้รับรางวัล
พระราชทานจากงานพระราชพิธีพืชมงคลจรด
พระนังคัลแรกนาขวัญ ประจำปี 2542 ใน
ฐานะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่นระดับ
ประเทศ ที่ผลิตและทอผ้าฝ้ายย้อมสี
ธรรมชาติเป็นเครื่องรับรองถึงฝีมือได้เป็น
อย่างดี

นางทองใบ ศรีวงษ์รักษ์ ประธานกลุ่มแม่
บ้านเกษตรกรเล่าให้ฟังถึงประวัติความเป็นมา
ของกลุ่มว่า ได้มีการจัดตั้งเมื่อวันที่ 23
มิถุนายน 2536 สมาชิกเริ่มจัดตั้งมีเพียง 14

ราย ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 57 ราย สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทอผ้าไหม และทอผ้าฝ้ายเป็นอาชีพเสริม ในระยะแรกที่ตั้งกลุ่มใหม่ ๆ มีการทอผ้าไหมมาก่อน มีเงินทุนที่รวบรวมได้ราว ๆ 5,000 บาท แต่เนื่องจากการทอผ้าไหมมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ประกอบกับหาสถานที่จำหน่ายได้ยาก เพราะราคาค่อนข้างสูง จึงหารือกับสมาชิกและคณะกรรมการในหมู่บ้านเปลี่ยนมาทอผ้าฝ้ายแทนในปีเดียวกัน แล้วนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติมาย้อมสีโดยได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการของกรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอช่วยหาตลาดแสดงสินค้าให้

สำหรับความรู้และวิธีการย้อมสีผ้าฝ้ายด้วยวัสดุธรรมชาติได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ยกตัวอย่าง เช่น ขมิ้นชัน ใช้ส่วนของหัวจะให้สีเหลือง ขนุน ใช้แก่นให้สีเหลือง ค่ำฝอย ใช้ส่วนของดอกให้สีเหลือง ขี้เหล็ก ใช้เปลือกให้สีเข้ม มะม่วง ใช้เปลือกให้สีเขียว ยูคาลิปตัส ใช้ส่วนของใบให้สีเขียว ส่วนของใบ/กิ่งก้านให้สีน้ำเงินเข้ม สมอ ใช้ส่วนของผล/เปลือก/ลำต้นให้สีเทา น้ำตาล และเขียว ใบทุกวาง ให้สีเขียวขี้ม้า เปลือกกระบอกหมากเหลี่ยม ให้สีเทา ยอป่า ใช้ส่วนของรากจะให้สีน้ำตาล ใบอ่อน/เปลือก/ลำต้นของลี้กให้สีน้ำตาล แก่นฝาง ให้สีแดงและชมพู ประดู่ เปลือกนุ่น เปลือกสะเดา มะพร้าวแห้ง ให้สีน้ำตาล เป็นต้น

ขั้นตอนการย้อม ให้เตรียมเส้นใยผ้าขาวดิบแช่ลงในน้ำ 1 คืน เพื่อให้เส้นใยชุ่มน้ำ โดยจากนั้นให้เตรียมน้ำสีโดยเลือกใช้วัสดุธรรมชาติที่จะให้สีตามต้องการ เช่น เปลือกมะพร้าวแห้งให้สีน้ำตาล ก็นำใส่ในปืบเติมน้ำประมาณ 15 ลิตร ต้มให้เดือดใช้เวลาราว ๆ 1 ชั่วโมง จะเหลือน้ำ 1/3 ส่วน ออกสีน้ำตาล ยกออกจากเตา นำมากรองเอาเฉพาะน้ำสีน้ำตาล ต่อมารวมเส้นใยผ้าที่แช่น้ำทิ้งไว้ซักล้างให้สะอาดผึ่งให้แห้งแล้วเตรียมการย้อมโดยใช้ปืบใส่น้ำสีที่เตรียมไว้ตั้งไฟอีกครั้ง ในระหว่างการต้มให้ใส่เกลือแกง 1 กำมือ เพื่อป้องกันสีตก นำเส้นใยผ้าที่จะย้อมใส่ลงไปขณะที่น้ำกำลังเดือด หมั่นพลิกกลับไปกลับมาเพื่อให้สีติดอย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที จากนั้นนำเส้นใยผ้าผึ่งลมให้แห้งพอหมาด ๆ แล้วล้างด้วยน้ำผสมแชมพูสระผมหรือผงซักฟอก และล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้งบิดให้หมาด ๆ กระตุกให้เส้นด้ายผึ่งให้แห้งบนราวแขวน พร้อมทั้งจะนำไปทอเป็นผืนได้ ซึ่งวัตถุดิบเส้นใยผ้าต้องไปหาซื้อที่อำเภอชุมพวง และอำเภอคูเมือง ส่วนสีธรรมชาติต่าง ๆ นั้นสามารถหาได้ในท้องถิ่น และร่วมกันปลูกไม้ยืนต้นเพื่อเป็นวัตถุดิบในการย้อมผ้า จำนวน 2,000 ต้น อีกด้วย

ในเรื่องของการบริหารจัดการกลุ่มนั้น นางทองใบบอกว่า มีการตั้งกรรมการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายการตลาด ฝ่าย

กว้าง 80 ซม. x 2 เมตร นอกจากนี้ ผ้าสีพื้นซึ่งทอเป็นผืนแล้วยังมีผ้ามัดหมี่ ผ้าขาวม้า ผ้าพันคอ ผ้าปูโต๊ะ และผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย

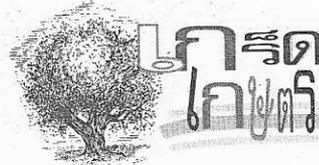
วัสดุที่ใช้ในการย้อมสีผ้าฝ้ายซึ่งได้จากธรรมชาติ อาทิ ใบทุกวาง หมากเหลี่ยม กาบมะพร้าวแห้ง

จัดหาทุน ฝ่ายจัดหาวัตถุดิบและฝ่ายตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งจุดเด่นของกลุ่มอยู่ที่การเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ก่อนแล้วค่อยพัฒนาให้แข็งแรงขึ้น มีการระดมทุนในกลุ่มจากเดิมหุ้นละ 80 บาท ขยายมาจนถึงหุ้นละ 120 บาท และปันผลให้สมาชิกทุกปี

ด้านการตลาดจะวางจำหน่ายทั้งตลาดภายในและตลาดต่างจังหวัด โดยขนส่งทางรถทัวร์ ซึ่งตลาดในจังหวัดขอนแก่นมีที่โรงแรมโกชะ โรงแรมแก่นอินทร์ ศูนย์อุตสาหกรรมภาคที่ 5 อำเภอบ้านไผ่และอำเภอชนบท เป็นต้น ตลาดต่างจังหวัดขายส่งมายังที่กรุงเทพฯ แถวตลาดสี่มุมเมือง ร้านเลมอนฟาร์ม หลักสี่และที่จังหวัดเชียงใหม่ มุกดาหาร สำหรับกระบวนการผลิตจะมีที่ทำการของกลุ่มตั้งอยู่ แต่ถ้าหากใครไม่สะดวกก็สามารถนำกลับไปทำที่บ้านต่างคนต่างทำแล้วนำมารวมกันขาย ถ้ามีออเดอร์จากลูกค้าก็นำมาจัดสรรแบ่งกันไปทำ รายได้จากการขายหักเข้ากลุ่มส่วนหนึ่งเพื่อกิจกรรมของกลุ่มและช่วยเหลือสมาชิกบางราย ซึ่งยอดจำหน่ายผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาตินี้สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกโดยเฉลี่ยเดือนละ 3,500 บาท และออเดอร์จากลูกค้าที่สั่งเข้ามาอยู่ในเกณฑ์ประมาณเดือนละ 400 ผืน ทั้งนี้ความต้องการของลูกค้านั้นแต่ละรายจะไม่เหมือนกันเท่าที่ทราบนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศและตลาดในกรุงเทพฯ จะต้องการสีที่เป็นธรรมชาติ เช่น เทา เขียว หรือน้ำตาล ส่วนลูกค้าในชนบทจะต้องการสีที่ค่อนข้างสด โดยราคาขายส่งจำหน่ายชิ้นละ 90 บาท ราคาขายปลีก 150 บาท ความกว้างของผืนผ้าขนาด

ตามสั่งอีกมากมาย ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนอง

การบังคับมะนาวนอกฤดู

มะนาว เป็นไม้ผลตระกูลส้มที่ปลูกกันอย่างแพร่หลาย เป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ตลาดมีความต้องการสูงตลอดปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูแล้ง เดือนมีนาคม-เมษายนของทุกปี มะนาวจะมีราคาสูงกว่าปกติ ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงฤดูแล้งจะมีผลผลิตมะนาวออกสู่ตลาดน้อย ดังนั้น จึงขอแนะนำการบังคับให้มะนาวออกดอกนอกฤดูกาล ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี แต่วิธีที่จะทำให้มะนาวไม่โทรมเร็วเกินไป สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ขอแนะนำให้เกษตรกรผู้สนใจการทำมะนาวนอกฤดูปฏิบัติ ดังนี้

เดือนกันยายน ใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 8-24-24 เพื่อบำรุงให้ไปแก่เร็วขึ้นและเก็บอาหารไว้บำรุงดอก

เดือนตุลาคม งดการให้น้ำเพื่อให้ต้นมะนาวมีการเก็บอาหารไปจนถึงปลายเดือนจึงค่อยให้น้ำเต็มที่

เดือนพฤศจิกายน มะนาวเริ่มออกดอก

การฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดแมลง พอปลายเดือนดอกก็จะมีเริ่มบานและเริ่มติดผล ควรป้องกันกำจัดแมลงในช่วงนี้ด้วย

เดือนธันวาคม ใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 หรือ 16-16-16 เพื่อบำรุงต้นมะนาวให้สมบูรณ์

เดือนกุมภาพันธ์ เป็นต้นไป ผลมะนาวจะเริ่มโตพอที่จะเก็บเกี่ยวได้ ซึ่งจะต้องตรงกับช่วงที่มะนาวมีราคาแพงพอดี หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตหมดแล้ว ประมาณเดือนพฤษภาคม ควรตัดแต่งกิ่ง ใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ย สูตร 15-15-15 เพื่อบำรุงต้นให้สมบูรณ์พร้อมที่จะผลิตในฤดูกาลต่อไป

การผลิตมะนาวให้ออกลูกในช่วงฤดูแล้งไม่ใช่เรื่องยาก ถ้าเกษตรกรทำได้ก็จะเป็นการเพิ่มรายได้เป็นอย่างดี ช่วงฤดูแล้งมะนาวราคาสูงถึงลูกละ 5-8 บาท

สนใจรายละเอียดเพิ่มเติม ติดต่อสอบถามได้ที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หรือสำนักงานเกษตรอำเภอและจังหวัด ใกล้บ้านท่าน